

www.smile-network.eu

NETWORK

**FOR SOCIAL AND MARKET INCLUSION
THROUGH LANGUAGE EDUCATION**

Nacionalinė ataskaita

APIE REČIAU VARTOJAMŲ IR MOKOMŲ KALBŲ PRITAIKYMĄ

LIETUVA

Autorius:

**International
House**
Vilnius-Soros

Soros International House

Vilnius, Lietuva

www.sih.lt

info@sih.lt

Šis dokumentas parengtas bendradarbiaujant partneriams SMILE tinkle, kuris yra skirtas vystyti socialinę įtrauktį ir integraciją į darbo rinką per kalbų mokymą.

Tai yra nepriklausoma ataskaita. Ji neatspindi politinio dokumento nacionaliniu ar Europos lygmeniu. SMILE yra laikinai sukurtas tinklas, kuris orientuojasi tiesiogiai į praktiką ir siekia įveikti ekonominius bei socialinius sunkumus Europos Sąjungoje, skatindamas sėkmingų kalbų mokymosi modelių naudojimą.

Parengta 2015

TURINYS:

1. ĮVADAS.....	4
2. EUROPOS KALBŲ POLITIKA DARBO RINKAI IR SOCIALINEI ĮTRAUKČIAI.....	4
3. REČIAU VARTOJAMOS IR MOKOMOS KALBOS EUROPOJE	6
4. VALSTYBINĖS KALBOS POLITIKA LIETUVOJE	7
5. GEROSIOS PRAKTIKOS PAVYZDŽIAI.....	9
6. IDENTIFIKUOTI SEKTORIAI LIETUVOJE.....	12
6.1. MIGRANTŲ INTEGRACIJA	13
6.2. SENJORAI.....	14
6.3. SUAUGUSIŲJŲ ŠVIETIMAS	15
7. REČIAU VARTOJAMŲ IR MOKOMŲ KALBŲ MOKYMO(SI) SKATINIMO METODIKOS.....	16
7.1. KALBŲ MOKYMO(SI) ŽAIDIMAI	16
7.2. SAVARANKIŠKAS MOKYMASIS NAUDOJANT IŠTEKLIUS INTERNETE.....	17
7.3. MIŠRUS MOKYMAS(IS).....	18
7.4. GYVENIMIŠKŲ SITUACIJŲ SIMULIAVIMO METODAS.....	19
7.5. AUDIO-VIZUALINIS METODAS KALBŲ MOKYMO(SI) UŽ KLASĖS RIBŲ	19
8. IŠVADOS.....	21
9. ŠALTINIAI.....	23

1. Įvadas

Šios nacionalinės ataskaitos tikslas yra apžvelgti dabartinę Lietuvos situaciją, susijusią su rečiau vartojamų ir mokomų kalbų mokymu(si) ir jų populiarinimu. Ataskaita yra dalis veiklų, kurios įgyvendinamos projekto partnerių skirtingose Europos šalyse (Bulgarijoje, Ispanijoje, Vokietijoje, Italijoje, Lietuvoje, Olandijoje, Maltoje, Kipre, Turkijoje, Čekijoje, Graikijoje, Šveicarijoje, Latvijoje, Suomijoje ir Portugalijoje). Šis skirtingų šalių konsorciumas sudaro Socialinės įtraukties ir integracijos į darbo rinką per kalbų mokymą(si) tinklą (SMILE tinklas), kuris siekia sutelkti organizacijas, dirbančias švietimo, įdarbinimo ir socialinėje srityse, bei ištirti rečiau vartojamų ir mokomų kalbų pritaikymo galimybes jose tam, kad būtų stiprinama kalbinė kompetencija svarbi keliant konkurencingumą, didinant įsidarbinimo galimybes bei stiprinant socialinę įtrauktį.

Ataskaitoje pateikiamos aktualios Europos politikos nuostatos kalbų mokymo(si) ir kalbinės įvairovės skatinimo srityse bei apibrėžiamas terminas „rečiau vartojamos ir mokomos kalbos“ SMILE tinklo kontekste. Ketvirtoje ataskaitos dalyje pristatomas valstybinės kalbos politikos teisinis reglamentavimas Lietuvoje, įskaitant švietimo sritį (tiek formaliojo, tiek neformaliojo).

Kitos ataskaitos dalys skirtos gerosios patirties pavyzdžiams ir jų pritaikymui trijuose sektoriuose (imigrantų integracija, senjorai ir suaugusiųjų švietimas), kurie identifikuoti kaip tinkama terpė rečiau vartojamų ir mokomų kalbų mokymui(si) bei populiarinimui Lietuvoje. Taip pat pristatomos inovatyvios ir netradicinės kalbų mokymo(si) metodikos.

2. Europos kalbų politika darbo rinkai ir socialinei įtraukčiai

SMILE tinklo partneriai išanalizavo pagrindinius ES institucijų parengtus dokumentus apie kalbų mokymo(si) skatinimo prioritetines sritis ir tikslus Europos lygmeniu, ypatingą dėmesį skiriant darbo rinkos ir socialinės įtraukties svarbai.

Strategijoje **Europa 2020** apibrėžti Europos Sąjungos ekonominio augimo tikslai, kuriais siekiama, kad Sąjungos ekonomika iki 2020 metų taptų „pažangi, tvari ir integracinė“. Šie prioritetai padėtų valstybėms narėms pasiekti aukštą užimtumo ir našumo lygį bei socialinę sanglaudą. ES užsibrėžė penkis didelius užimtumo, inovacijų, švietimo, klimato, energetikos ir socialinės įtraukties sričių tikslus, kurių bus siekiama Europos ir nacionaliniais lygmenimis.

Daugiau informacijos apie strategiją Europa 2020 galima rasti čia:

http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm

Europos bendradarbiavimo švietimo ir mokymo srityje Strateginiai bendrieji pagrindai (ŠM 2020) paskelbti Europos Sąjungos Tarybos 2009 m. Juose daugiausiai dėmesio skiriama šiems tikslas, siekiant spręsti švietimo ir mokymo iššūkius iki 2020 m.:

- mokymąsi visą gyvenimą ir **judumą** paversti tikrove;
- gerinti švietimo ir mokymo **kokybę bei veiksmingumą**;
- skatinti vienodas **galimybes, socialinę sanglaudą ir aktyvų pilietiškumą**;
- stiprinti **kūrybiškumo ir novatoriškumo**, įskaitant verslumą, aspektus visuose švietimo ir mokymo lygiuose.

Pilną dokumentą visomis oficialiomis ES kalbomis galima rasti čia: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52009XG0528\(01\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52009XG0528(01))

Kalbant apie kalbų mokymąsi, naujoji **Erasmus+ programa (2014-2020)** atnaujina vieną iš Barcelonos Europos Vadovų Tarybos patvirtintos programos tikslų – „gimtoji kalba plus dvi užsienio kalbos“ – ir eksplicitiškai pabrėžia bendrųjų kompetencijų svarbą atliepiančią darbo rinkos poreikius. Erasmus+ kalbiniai tikslai yra šie:

- stiprinti bendrąsias kompetencijas, atsižvelgiant į jų tinkamumą darbo rinkai, ir didinant mokymosi mobilumo galimybes;
- gerinti kalbų mokymą ir mokymąsi bei skatinti kalbinę įvairovę ir tarpkultūrinį sąmoningumą;
- ugdyti pagrindinius ir skersinius įgūdžius, įskaitant daugiakalbystę, naudojant inovatyvius į besimokantįjį orientuotus metodus ir plėtojant atitinkamus įvertinimo būdus.

Peržiūrėti pilną Erasmus+ programą galima čia: https://eacea.ec.europa.eu/erasmus-plus_en

Kalbų mokymosi svarba darbo rinkai dar labiau pabrėžiama Europos Komisijos komunikate – Komisijos tarnybų darbiniam dokumente, paskelbtame 2012 m., kuriame kalbama apie *kalbinę kompetenciją įsidarbinimui, judumui ir augimui*. Šio dokumento išvadose teigiama, kad kalbinė kompetencija turi skatinti darbuotojų ir studentų judumą, pagerinti įsidarbinimo galimybes Europoje, būti naudinga realiame gyvenime ir atitikti darbo rinkos poreikius. Šiuo požiūriu kalbų mokymasis yra skirtas užimtumo gerinimui, judumo ir augimo skatinimui, taip pat turi būti grindžiamas konkrečios šalies poreikiais ir naudotis geriausiomis praktikomis.

Daugiau informacijos čia: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52012SC0372&from=EN>

Europos Sąjungos Taryba 2011 m. paskelbtame dokumente pateikia išvadas apie kalbinę kompetenciją judumo skatinimui ir, be kitų, įvardina šias rekomendacijas Europos Komisijai ir valstybėms narėms:

- remti judumą kalbų mokymuisi;
- keistis patirtimi ir geriausios praktikos pavyzdžiais, skatinant kalbų mokymąsi ir naujų įgūdžių įgijimą;
- populiarinti specifinį kalbų turinį profesiniams poreikiams (ypač profesinio mokymo ir aukštojo mokslo kontekstuose);
- didinti kalbinės kompetencijos, įgytos neformalioju ar informaliuoju būdu, pripažinimą ir įteisinimą;
- susieti profesinio mokymo kvalifikacijas, apimančias kalbinius įgūdžius, su Europos kalbų mokėjimo orientacine sistema;
- teikti paramą per ES programas;
- remti medžiagos kūrimą rečiau vartojamų ir mokomų kalbų mokymui(si);

Taryba įvardina šias prioritėtines kalbų mokymosi skatinimo sritis:

- judumas mokymosi tikslais, siekiant didinti įsidarbinimo galimybes, tarpkultūrinį sąmoningumą, skatinti kūrybiškumą ir asmeninį tobulėjimą;
- geras užsienio kalbos įvaldymas kaip svarbiausia kompetencija darbo rinkai ir socialinei sanglaudai;
- novatoriškos metodikos, siekiant didinti įsidarbinimo galimybes ir darbuotojų judumą;

- mokytojų parengimas (ypač profesinio mokymo);
- platesnis kalbų pasirinkimas, įskaitant rečiau vartojamas ir mokomas bei kaimyninių šalių kalbas;
- socialiai pažeidžiamų grupių atstovų kalbinė kompetencija, siekiant jų geresnės socialinės integracijos ir profesinio tobulėjimo (ypač vaikų);
- kalbų mokymas(is) specifiniais tikslais;
- kalbų mokymasis visą gyvenimą, įskaitant senjorų mokymą.

Pilną dokumentą galima rasti čia:

http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/educ/126373.pdf

Apibendrinant išanalizuotus dokumentus, galima teigti, kad kalbinės kompetencijos svarba darbo rinkoje vis labiau didėja, todėl daugiau pastangų turėtų būti dedama, siekiant atliepti šios rinkos poreikius, sukuriant į besimokantįjį orientuotą, praktišką ir geriau pritaikomą profesinėje veikloje kalbų mokymo(si) procesą. Kalbinių įgūdžių pasiūla ir paklausa turėtų būti sutelkta į su darbu susijusį kalbos mokymą(si), atsižvelgiant į tai, kad darbdaviams reikalingi specialistai, mokantys ne tik pagrindines kalbas (tokias kaip anglų, vokiečių, ispanų ir kt.), bet ir mažiau paplitusias kalbas nišinėms rinkoms.

Remdamasis išanalizuotais dokumentais SMILE partnerių tinklas identifikavo šias prioritėtines rečiau vartojamų ir mokomų kalbų sritis:

- kalbinė ir kultūrinė įvairovė;
- kaimyninių šalių kalbos / pasienio regionai
- kalbos pagal darbo specifiką;
- prekybos partnerių kalbos;
- judumas (mokymosi ar darbo tikslais).

Tai rodo, kad rečiau vartojamos ir mokomos kalbos, siekiamos plėtoti savo vaidmenį Europos kalbiniame, kultūriniame, socialiniame ir ekonominiame gyvenime, susiduria su iššūkiais, bet kartu turi ir daug perspektyvų būti įtrauktos į svarbius konkurencingumo, darbo rinkos, socialinius ir kultūrinius kontekstus.

3. Rečiau vartojamos ir mokomos kalbos Europoje

(Apibrėžimas priimtas SMILE partnerių tinkle)

Įgyvendindami projektą SMILE tinklo partneriai susitarė dėl bendro sąvokos „rečiau vartojamos ir mokomos kalbos“ supratimo tam, kad būtų įvardintos gerosios praktikos, skirtos šių kalbų mokymo(si) skatinimui. Analizuotuose ES dokumentuose nebuvo rastas oficialus ir konkretus sąvokos „rečiau vartojamos ir mokomos kalbos“ apibrėžimas. Tas, kuris yra naudojamas, nėra oficialus apibrėžimas ir buvo priimtas atsižvelgiant į SMILE tinklo tikslus bei praktinį jo pritaikymą tikslinėms grupėms.

Remiantis partnerių diskusijomis apie galimybes ir problematiką populiarinant rečiau vartojamas ir mokomas kalbas, buvo suformuluotas toks sąvokos apibrėžimas: „nacionalinės, strategiškai svarbios, regioninės ir mažumų kalbos“, kurios atitinka šias sąlygas:

- Pirmenybė teikiama oficialioms ES kalboms, t.y. dauguma surinktų gerosios praktikos pavyzdžių yra šiomis kalbomis.
- › Europos Sąjungoje yra 24 oficialios kalbos, t.y. bulgarų, prancūzų, maltiečių, kroatų, vokiečių, lenkų, čekų, graikų, portugalų, danų, vengrų, rumunų, olandų, airių, slovakų, anglų, italų, slovėnų, estų, latvių, ispanų, suomių, lietuvių ir švedų.
- › Pagrindinės kalbos (anglų, vokiečių, prancūzų, italų ir ispanų) nėra įtrauktos, išskyrus atvejus, kai gerosios praktikos ir metodai, pateikti šiomis kalbomis, suteikia pridėtinės vertės ir turi galimybę būti perkelti į rečiau vartojamų ir mokomų kalbų kontekstą. Visos kitos Europos kalbos laikomos rečiau vartojamomis ir mokomomis kalbomis.
- Regioninės ir mažumų kalbos (įskaitant kalbas, vartojamas šalių pasienių teritorijose), pavyzdžiui, katalonų Ispanijoje ar italų Šveicarijoje gali būti įtrauktos, jei jos atitinka projekto tikslus (darbo rinkos ir socialinės įtraukties) bei tikslinių grupių poreikius.
- ES strateginių partnerių kalbos arba kalbos, strategiškai svarbios socialinei ir ekonominei Sąjungos plėtrai, pavyzdžiui kinų, rusų, arabų ir t.t.

Remdamiesi šia apibrėžtimi, SMILE tinklo partneriai atliko gerosios patirties pavyzdžių analizę ir atrinko tuos, kurie yra orientuoti į mažiau paplitusių kalbų populiarinimą, jų mokymo(si) skatinimą bei praktinio pritaikymo galimybes įvairiuose sektoriuose kiekvieno partnerio šalyje.

4. Valstybinės kalbos politika Lietuvoje

Pagrindiniai dokumentai, kurie yra susiję su valstybinės kalbos politika Lietuvoje, yra LR Konstitucija, Valstybinės kalbos įstatymas, Valstybinės lietuvių kalbos komisijos statuso įstatymas ir Švietimo įstatymas. Šie dokumentai reglamentuoja lietuvių kalbos, kaip valstybinės kalbos, vartojimą įvairiose visuomeninio gyvenimo srityse. Tautinių mažumų kalbų – lenkų, rusų ir kitų – vartojimas reglamentuojamas Tautinių mažumų įstatymu, Konstitucija ir Švietimo įstatymu.

Lietuvių kalbos instituto atstovai pabrėžia, kad reikalinga turėti integralios kalbų politikos viziją ir parengti integruotą programą, kuri apimtų visų šalyje aktyviau vartojamų kalbų perspektyvų prognozę. Tokių dokumentų nebuvimas lemia dviprasmišką valstybinės kalbos statusą: LR Konstitucijoje lietuvių kalba apibrėžiama kaip vienintelė valstybinė kalba, tačiau Tautinių mažumų įstatyme nurodoma, kad vietovėse, tankiai apgyvendintose tautinių mažumų atstovų, šalia lietuvių kalbos viešose įstaigose ir organizacijose gali būti vartojamos nacionalinės kalbos. Tai reiškia, kad šis įstatymas oficialiai įteisina dvikalbystę, tuo visiškai prieštraudamas lietuvių kalbos statusui, kuris išdėstyta Konstitucijoje.

Tautiniu požiūriu Lietuva yra heterogeniška valstybė. Didžiausios čia gyvenančios tautinės mažumos yra lenkai, rusai ir baltarusiai. Todėl pagrindinis šalies įstatymas (Konstitucija) gerbia tokias vertybes kaip daugiakalbystė ir tolerancija, pabrėždamas, kad skirtingų etninių bendruomenių atstovai turi teisę puoselėti savo nacionalines kalbas ir niekas negali būti diskriminuojamas dėl jo / jos kalbos.

Šios idėjos atsispindi ir Švietimo įstatyme, reglamentuojančiame kalbų mokymą ir vartojimą švietimo sistemoje. Pagal šį įstatymą, tautinių mažumų mokyklose privaloma suteikti išsilavinimą valstybine bei nacionalinėmis kalbomis vienu iš šių būdų:

- mokant mokinius nacionalinės kalbos (lenkų, rusų ar baltarusių) kaip dalyko, o kitus dalykus dėstant lietuvių kalba;
- visus dalykus dėstant dviem kalbomis vienu metu – lietuvių ir nacionaline mokinių kalba.

Pagrindinis tikslas mokyti ir valstybinės, ir nacionalinės kalbos tautinių mažumų mokyklose yra padėti mokiniams sėkmingai integruotis į vietos visuomenę bei išlaikyti savo nacionalines kalbas ir skatinti daugiakalbystę Lietuvoje.

Lietuvoje daugiakalbystė labai vertinama ir yra skatinama tiek dėl nacionalinių, tiek dėl tarptautinių šalių bei jos piliečių interesų. Todėl žmonės motyvuojami mokytis ne tik valstybinės ir nacionalinių kalbų, bet ir kitų užsienio kalbų. Lietuvos visuomenė niekuo nesiskiria nuo kitų Europos šalių ir, įtakojami globalių socialinių, kultūrinių, politinių bei ekonominių veiksnių, Lietuvos gyventojai anglų kalbą traktuoja kaip svarbiausią tarptautinio bendravimo priemonę ir teikia jai daug reikšmės savo ir vaikų gyvenimuose.

Lietuvos švietimo sistemą reglamentuojančiuose dokumentuose numatyta, kad mokiniai, besimokantys bendrojo lavinimo mokyklose, privalo mokytis bent vieną užsienio kalbą. Dabartinė socialinė, kultūrinė ir ekonominė situacijos diktuoja būtinybę mokėti daugiau nei vieną užsienio kalbą, todėl dauguma mokyklų suteikia galimybę mokytis tris kalbas.

Pagrindinio ir vidurinio ugdymo bendruosiuose ugdymo planuose užsienio kalbų mokymosi tikslas apibrėžiamas taip:

- ugdyti mokinius kaip brandžias asmenybes;
- tyrinėti skirtingas kultūras, bendrauti ir dalintis patirtimi su žmonėmis iš kitų šalių;
- plėsti lingvistinį akiratį;
- formuoti bendrą kalbos kultūrą.

Pirma užsienio kalba (anglų arba retais atvejais tai gali būti vokiečių ar prancūzų) pradedama mokyti antroje klasėje (7-8 metų amžiaus vaikams). Pagal Pagrindinio ir vidurinio ugdymo bendruosius ugdymo planus antra ir trečia užsienio kalbos gali būti pasirenkamos iš anglų, prancūzų, vokiečių, latvių, lenkų ir rusų. Statistika rodo, kad dauguma moksleivių renkasi rusų kalbą kaip antrąją užsienio kalbą. Nepaisant to, dabartinė jaunoji karta už mokyklos ribų gerokai dažniau vartoja anglų kalbą nei rusų (filmai, internetas ir t.t.), o pagyvenę žmonės atvirkščiai.

Profesinės mokyklos daugiau dėmesio skiria dalykų, glaudžiai susijusių su profesija, mokymui nei kalboms. Tačiau, kadangi šio tipo mokyklos priskiriamos bendrojo ugdymo sistemai, jos taip pat turi užtikrinti užsienio kalbos mokymą ir dažniausiai mokiniai pasirenka mokytis rusų kalbą.

Aukštojo mokslo institucijos užsienio kalbų mokymą teikia atsižvelgdamos į specifinius savo tikslus, tačiau visose anglų yra pirmaujanti užsienio kalba. Be jos universitetų studentai turi galimybę studijuoti tokias mažiau vartojamas ir mokomas kalbas kaip latvių, lenkų, rusų, italų, ispanų, skandinavų kalbas (norvegų, švedų, danų, islandų, suomių), japonų, kinų, turkų ir arabų.

Neformalusis švietimas yra labiau paplitęs tarp suaugusiųjų. Tyrimai rodo, kad populiariausia neformaliojo suaugusiųjų švietimo sritis yra užsienio kalbų mokymasis, nes net ir geriausias užsienio kalbos mokymas bendrojo lavinimo mokykloje negali užtikrinti pakankamo kalbos įvaldymo visam gyvenimui. Būtent todėl svarbu tobulinti kalbinius įgūdžius ir suaugus. Be to, baigę mokyklas ar aukštojo mokslo institucijas žmonės jaučia poreikį mokytis kalbos, kuri nebuvo įtraukta į formaliojo ugdymo programas arba nori pagerinti pirmosios ar antrosios užsienio kalbos įgūdžius. Priežastys, kodėl žmonės mokosi kalbos neformaliojo būdu, yra įvairios:

- geresnės įsidarbinimo galimybės (Skandinavijos šalių kalbos, anglų, vokiečių, prancūzų ir kinų);
- keliavimo tikslais (ispanų, italų ir portugalų);
- dėl sparčiai besivystančių technologijų (anglų);
- dėl malonumo mokytis gražią ir įdomią kalbą (kinų, japonų ir prancūzų).

Švietimo ir mokslo ministerija yra atsakinga už mokymosi visą gyvenimą strategijos įgyvendinimą ir koordinavimą, tačiau neformalus suaugusiųjų mokymasis nėra lygiavertis formaliajam švietimui ar profesiniam mokymui. Nepaisant to, kad Lietuva turi gana gerą neformaliojo suaugusiųjų švietimo teisinį pagrindą, tačiau, deja, praktika rodo, kad įstatymų nuostatos nėra įgyvendinamos.

5. Gerosios praktikos pavyzdžiai

SMILE tinklo partneriai surinko sėkmingus projektus ir iniciatyvas, orientuotas į inovatyvius metodus mažiau paplitusių kalbų populiarinimui ir mokymui(si), bei sukūrė gerųjų praktikų duomenų bazę, kurią sudaro pavyzdžiai iš 34 šalių. Gerųjų praktikų pavyzdžių pasirinkimas buvo grindžiamas kriterijais, atliepiančiais identifiкуotų sektorių poreikius rečiau vartojamų ir mokomų kalbų pritaikymui ir Europos bei nacionalinių kalbų politikų tikslus. Kriterijai yra šie:

- Socialinė įtrauktis per kalbų mokymą(si);
- Integracija į darbo rinką per kalbų mokymą(si);
- Daugiakalbiškumas;
- Rečiau vartojamos ir mokomos kalbos;
- Netradiciniai kalbų mokymo(si) metodai;
- Situacinio kalbų mokymo(si) metodologijos;
- Kalbų mokymas(is) specifiniais tikslais;
- Nauji netradiciniai mokymo(si) metodai;
- Kalbų mokymosi medžiaga asmeniniam mokymuisi;
- IKT kalbų mokymo(si) medžiaga;

- Metodologijų pritaikymas skirtingoms tikslinėms grupėms;
- Inovatyvios mokytojų rengimo metodikos;
- Mobilumas kalbų mokymosi tikslais;
- Neformaliu ir informaliu būdų įgytų kalbinių įgūdžių pripažinimas;
- Bendrųjų Europos kalbų metmenų pritaikymas;
- Kalbinė įvairovė ir tarpkultūrinis dialogas;
- Gerųjų praktikų pavyzdžiai, skirti kalbų pritaikymui darbo vietoje.

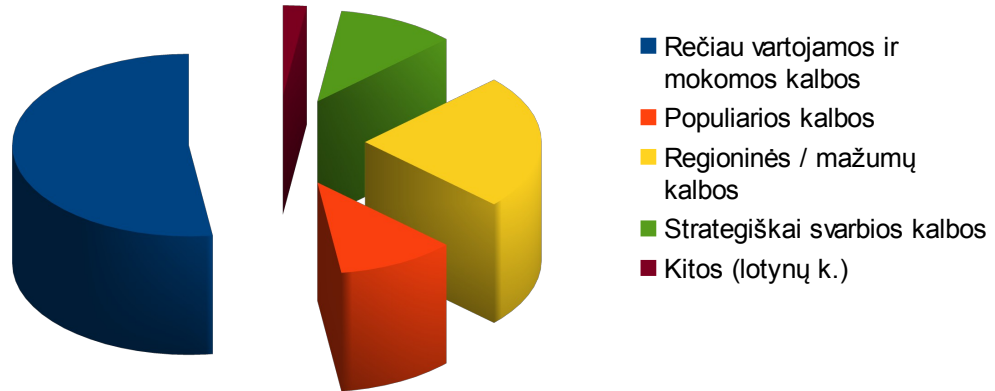
Atliktos analizės tikslas – sukurti ryšius tarp švietimo, mokymo ir darbo pasaulių bei nustatyti rečiau vartojamų ir mokomų kalbų pritaikymo galimybes kalboms draugiškose aplinkose. Gerosios praktikos pavyzdžių kolekciją sudaro ekonominio, švietimo ir socialinio sektorių įvairovė, kur pateikiamos metodikos, modeliai bei produktai, skirti naudoti praktinėje veikloje. Gerosios praktikos gali turėti tiesioginį poveikį šioms suinteresuotųjų šalių grupėms:

- **Organizacijos, veikiančios darbo rinkos srityje** – profesinės sąjungos, darbdavių asociacijos, profesinio mokymo ir švietimo teikėjai, perkvalifikavimo teikėjai ir t.t., kurie gali susipažinti su alternatyviais kalbų mokymo(si) metodais ir daugiakalbystės produktais, siekdami kelti besimokančiųjų kompetencijas, konkurencingumą ir įsidarbinimo galimybes ir tokiu būdu stiprinti savo profesionalumą bei gerinti kokybę paslaugų, teikiamų geresnių perspektyvų darbo rinkoje ieškantiems žmonėms.
- **Organizacijos, veikiančios specifiniuose sektoriuose** (statybos, turizmo, atsinaujinančios energetikos, aplinkos ir t.t.) – jos gali turėti naudos iš netradicinių situacinių kalbos mokymo(si) metodų bei produktų, pritaikydamos juos konkrečiame kontekste savo kompetencijų ir veiklos srityse. Tai padidins siūlomų paslaugų kokybę ir paslaugų teikėjų kvalifikaciją.
- **Organizacijos, teikiančios mokymosi galimybes socialinės rizikos žmonėms** (migrantams, žmonėms su negalia, vyresnio amžiaus piliečiams ir t.t.) – šiems žmonėms suteikiama parama geresnei jų integracijai į visuomenę ir stiprinama motyvacija ugdytis savybes, atitinkančias darbo rinkos reikalavimus.
- **Organizacijos, teikiančios formalias ir neformalias kalbų mokymo paslaugas** – mokyklos, universitetai, kalbų mokymo centrai, suaugusiųjų švietimo paslaugų teikėjai, profesinio kalbų mokymo paslaugų teikėjai, plačioji visuomenė ir t.t. skatinami naudoti situacinio mokymo metodikas. Gerosios praktikos, pateikiančios tokias metodikas, yra prieinamos visiems keturiems švietimo sektoriams – mokyklinio ugdymo, aukštojo mokslo, suaugusiųjų švietimo ir profesinio mokymo.

Duomenų bazėje yra daugiau kaip 300 gerosios praktikos pavyzdžių iš 34 šalių; juos galima rasti projekto svetainėje www.smile-network.eu per patogią paieškos sistemą. Vartotojai gali nusistatyti paieškos prioritetus pagal tam tikrus kriterijus: tikslines kalbas, sektorius, šalis, raktinius žodžius ir t.t. Kiekvienas gerosios praktikos pavyzdžio aprašymas pateikia informaciją apie pasirinktą iniciatyvą, tikslinę grupę, sektorius, tikslus, naudojamus metodus, rezultatus, naudą tikslinėms grupėms, įvertinimą bei potencialias perkėlimo galimybes.

Gerosios praktikos pavyzdžių kolekcija apima 46 kalbas, kurias galima sugrupuoti į šias kategorijas:

Kalbos naudojamos SMILE gerosiose praktikose

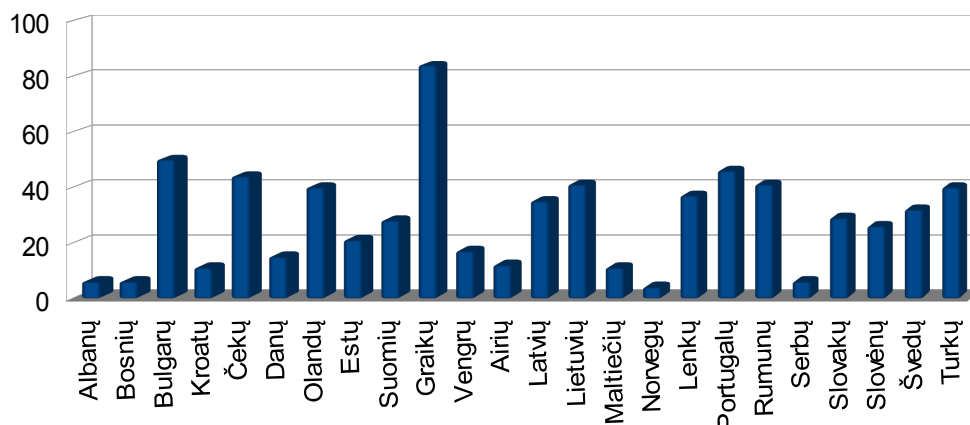

Žemiau grafiškai pateikiama informacija apie kiekvieną kalbą, esančią kataloge, atsižvelgiant į kategorijas ir gerosios praktikos pavyzdžių skaičių kiekviena kalba.

➤ **Rečiau vartojamos ir mokomos kalbos:**

Didžiąją dalį duomenų bazės turinio sudaro rečiau vartojamos ir mokomos oficialios ES kalbos, išskyrus penkias pagrindines kalbas – anglų, vokiečių, prancūzų, ispanų ir italų.

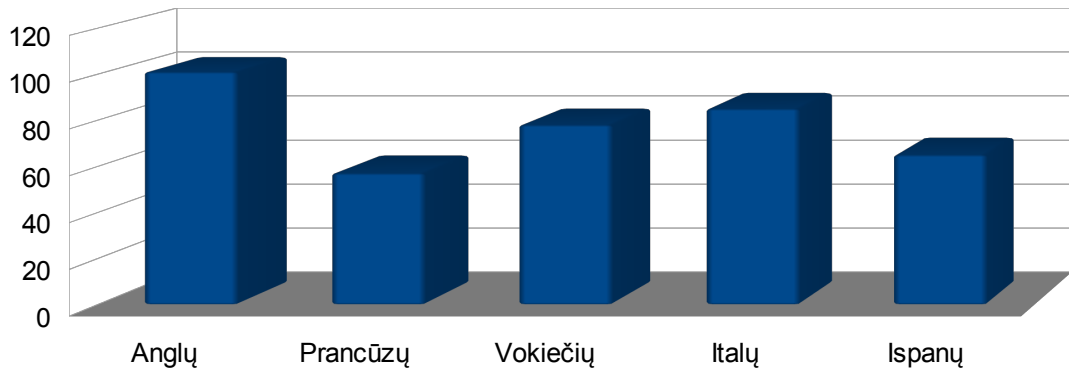
Oficialios ES rečiau vartojamos ir mokomos kalbos SMILE gerosiose praktikose

➤ **Populiarios kalbos:**

Populiarios kalbos yra įtrauktos kaip dalis gerosios praktikos pavyzdžių, skatinančių rečiau vartojamų ir mokomų kalbų naudojimą, arba teikiančių perkėlimo galimybes, kurios gali būti naudingos identifikuotiems sektoriams ir tikslinėms grupėms.

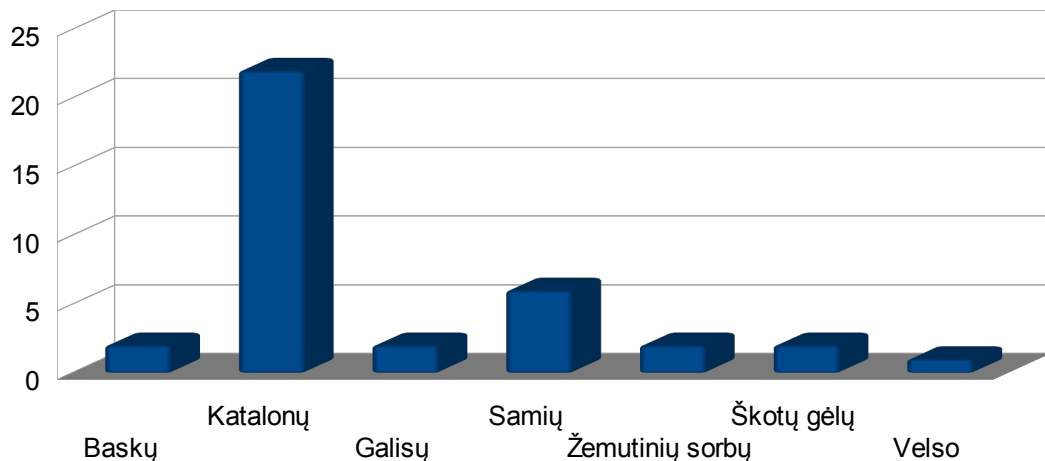
Populiarios kalbos SMILE gerosiose praktikose

➤ **Regioninės ir mažumų kalbos:**

Regioninės ir mažumų kalbos (įskaitant kalbas, vartojamas šalių pasienių teritorijose), pavyzdžiui, katalonų Ispanijoje ar italų Šveicarijoje yra įtrauktos, jei jos atitinka projekto tikslus (darbo rinkos ir socialinės įtraukties) bei tikslinių grupių poreikius.

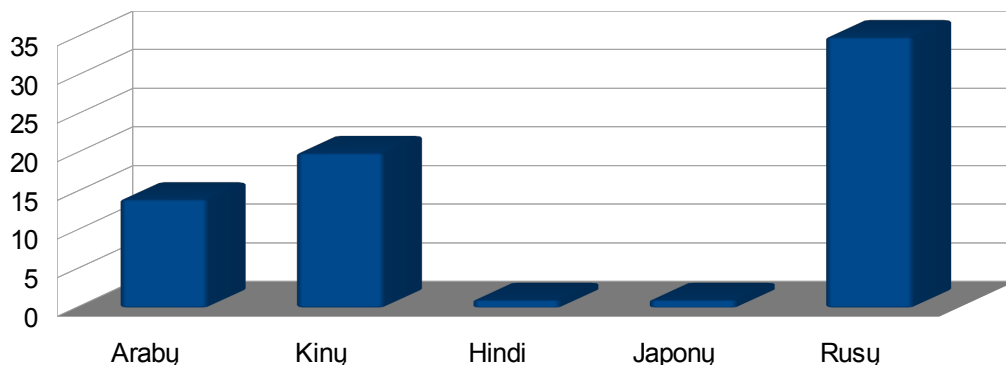
Regioninės ir mažumų kalbos SMILE gerosiose praktikose

➤ **Strategiškai svarbios kalbos:**

Strategiškai svarbio kalbos apima svarbių ES partnerių kalbas arba kalbas, reikalingas socialinei ir ekonominei Sąjungos plėtrai, pavyzdžiui, kinų, rusų, arabų ir t.t.

Strategiškai svarbios kalbos

6. Identifikuoti sektoriai Lietuvoje

SMILE tinklo partneriai identifikavo sektorius, kuriems netradiciniai mažiau paplitusių kalbų mokymo(si) metodai galėtų būti naudingi, ir numatė būdus, kaip įtraukti skirtingas suinteresuotas šalis. Daugiausiai dėmesio skiriama galimybių sukūrimui kaip mokantis kalbų padidinti konkurencingumą, užimtumą ir socialinę integraciją atliepiančias skirtingus kalbinius poreikius.

Pagrindiniai sektoriai, galintys pritaikyti rečiau vartojamas ir mokomas kalbas, Lietuvoje yra šie:

- Migrantų integracija
- Senjorai
- Suaugusiųjų švietimas

Pasirinkti sektoriai yra traktuojami kaip aplinkos, kuriose galimybių suteikimas ir motyvacijos mokytis kalbos skatinimas yra itin reikalingi. Šie sektoriai prisideda prie tokių prioritetų įgyvendinimo kaip socialinė įtrauktis, ekonomikos augimas, nedarbo mažinimas, naujo ir geresnio darbo galimybės.

Dauguma surinktų gerosios praktikos pavyzdžių apima daugiau nei vieną sektorių, pvz. migrantai-senjorai, migrantai-suaugusieji. Todėl pateiktos kalbų mokymo(si) metodikos gali būti lengvai adaptuojamos ir naudojamos įvairiuose sektoriuose dirbant su skirtingomis tikslinėmis grupėmis. Toks pritaikymas sukuria pridėtinę vertę ta prasme, kad gali įkvėpti naujoms idėjoms, o tai savo ruožtu pagerintų mokymo(si) proceso kokybę bei padidinti besimokančiųjų motyvaciją.

Žemiau pateikti Lietuvoje identifikuotų sektorių, tinkamų rečiau vartojamų ir mokomų kalbų pritaikymui, aprašymai ir tikslinės grupės, kurioms surinktos gerosios praktikos gali būti naudingos:

6.1. Migrantų integracija

Migracija yra viena iš nūdienos realijų ne tik Europos Sąjungos šalyse, bet ir visame pasaulyje. Gana ilgą laiką Lietuva buvo ta šalis, kurios piliečiai emigruodavo į ekonomiškai geriau išsivysčiusias šalis. Per kelerius pastaruosius metus Lietuvos politinė ir ekonominė situacija pagerėjo ir dabar šalis susiduria su imigrantų srautais iš kitų šalių (Rusijos, Ukrainos, Baltarusijos, Latvijos, Lenkijos, Vokietijos, Ruminijos, Ispanijos, Pakistano ir Gruzijos). Populiariausios migracijos priežastys yra darbas, nuosavas verslas taip pat šeima ar studijos.

Didžiausias iššūkis yra padėti migrantams visapusiškai integruotis į vietos bendruomenę, nepaliekant jų socio-kultūrinėje atskirtyje ir ilgalaikėje bedarbystėje. Didėjant įvairioms problemoms, susijusioms su migracija, nevyriausybinių organizacijų ir valdžios institucijų, dirbančių su imigrantų, suprato stokojančios pajėgumų, išteklių ir priemonių, kad veiksmingai įgyvendintų imigrantų integracijos programas.

Kalba vaidina svarbiausią vaidmenį sėkmingos integracijos procese. Imigrantai, mokantys priimančios šalies kalbą, gali gauti tinkamas ir kokybiškas viešąsias paslaugas, pagerinti savo socialinio gyvenimo kokybę ir tapti konkurencingesniais darbo rinkoje.

Surinkti gerosios praktikos pavyzdžiai, pateikiantys sėkmingus kalbų mokymo(si) ir socialinės imigrantų integracijos rezultatus, gali būti naudingi:

- nevyriausybiniams organizacijoms ir valdžios institucijoms, dirbančioms imigrantų integracijos ir jų gerovės kūrimo srityje;
- imigrantams (vaikams, jaunimui ir suaugusiems);
- imigrantų bendruomenėms;
- įvairioms kalbų mokymo institucijoms;
- bendrojo ir aukštojo mokslo institucijoms;
- vaikams, gyvenantiems užsienyje ir norintiems mokytis savo gimtosios kalbos;
- mokytojams, užsienio šalyje mokantiems vaikus jų gimtosios kalbos.

Pavyzdys: gerosios praktikos pavyzdys, skirtas migrantų integracijos sektoriui

Projektu „Kalba atveria duris“ siekama palengvinti naujai į Lietuvą atvykusių trečiųjų šalių piliečių integraciją į vietos bendruomenę ir darbo rinką, padedant jiems įveikti socialines, asmenines, kultūrinės kliūtis. Projekto tikslas yra ne tik išmokyti kalbos (A1-B1 lygiu), bet ir suteikti galimybę migrantams įgyti žinių apie Lietuvos visuomenę, istoriją, pagrindinius įstatymus, sveikatos apsaugos, švietimo ir socialinės apsaugos sistemas.

http://www.sih.lt/en/tsp_2

6.2. Senjorai

Lietuva (bei kitos šalys) susiduria su visuomenės senėjimo fenomenu. Remiantis demografiniu tyrimu, kurį atliko Jungtinių Tautų organizacija (2013 m.), senėjimo procesas buvo vienas iš ryškiausių XX amžiaus demografinių įvykių ir tapo dar spartesnis XXI amžiuje. Senjorai yra svarbi ir didelė mūsų visuomenės dalis, todėl jie gali reikšmingai prisidėti prie socialinės plėtros aktyviai dalyvaudami mokymosi visą gyvenimą procese.

Viena iš sričių, kurioje vyresnio amžiaus žmonės yra linkę tobulinti savo įgūdžius, yra kalbų mokymasis. Pažindami užsienio kalbą, senjorai gali aktyviau įsitraukti į įvairias socialines

veiklas, o tai veda kokybiškesnio socialinio gyvenimo link. Be to, manoma, kad dvikalbystė gali teigiamai veikti vyresnio amžiaus žmonių protinę veiklą.

Senjorai dažniausiai pasirenka mokytis anglų, vokiečių ar prancūzų kalbas. Pasak besimokančiųjų, mokytis užsienio kalbų yra ne tik naudinga, bet ir įdomu bei smagu. Rečiau vartojamų ir mokomų kalbų kontekste svarbu pabrėžti, kad dauguma dabartinių senjorų gana gerai moka rusų kalbą, nes jų studijų ir profesinės karjeros metu Lietuva buvo Sovietų Sąjungos įtakoje, o tai nulėmė plačią šios kalbos vartoseną. Rečiau vartojamų ir mokomų kalbų mokymasis senjorams yra patrauklus tuomet, kai kalba yra susijusi su jų kasdieniu gyvenimu ar asmeniniais interesais, t.y. kai jie turi stiprią vidinę motyvaciją, pvz. mėgstantys keliauti ar turintys giminių ir / ar draugų kitose šalyse. Skirtingai nei suaugusieji, kurie vis dar aktyviai dalyvauja profesinėje veikloje, senjorai turi gerokai daugiau laiko kelionėms. Kaimyninių ir kitų šalių lankymas yra vienas geriausių būdų ne tik mėgautis įgytais užsienio kalbų įgūdžiais, bet ir juos tobulinti. Būtent todėl šis sektorius yra tinkama aplinka populiarinant ir didinant supratimą apie rečiau vartojamas ir mokomas kalbas.

Įprastai senjorai Lietuvoje kalbų mokosi lankydami kursus, organizuojamus įvairių švietimo centrų, bibliotekų, Trečiojo amžiaus universiteto. Nebuvo rasta daug informacijos apie mokymo(si) metodus, tačiau vyrauja tokios formos kaip paskaitos, seminarai, kūrybinės dirbtuvės. Senjorai, kurių užsienio kalbos žinios yra pakankamai aukšto lygio, linkę naudoti savarankiškam mokymuisi skirtą medžiagą.

Surinkti gerųjų praktikų pavyzdžiai pateikia skirtingus rečiau vartojamų ir mokomų kalbų mokymo(si) būdus, metodus bei priemones ir gali būti naudingi:

- senjorams;
- įvairioms kalbų mokymo institucijoms, dirbančioms su senjorais;
- senjorų bendruomenėms;
- įvairioms nevyriausybinėms organizacijoms ir valdžios institucijoms, dirbančioms su senjorais.

Pavyzdys: gerosios praktikos pavyzdys, skirtas senjorų sektoriui

Projektas „Loecsen“ pateikia metodus, padedančius greitai įsisavinti užsienio kalbų žinias, mokantis internetu ar mobiliaisiais įrenginiais. Metodai skirti žmonėms, norintiems gebėti susikalbėti kasdienėse situacijose, išvengiant ilgo mokymosi proceso. Svetainėje galima rasti realias, kasdieniškąs, kelionėms skirtas frazes, kurios padės atrasti kiekvienos kalbos niuansus, o iliustracijos padės šias frazes lengviau įsiminti.

<http://www.loecsen.com/>

6.3. Suaugusiųjų švietimas

Suaugusiųjų grupė laikoma didžiausia visuomenės dalimi, nes apima gana platų amžiaus spektrą. 18 metų žmogus jau laikomas suaugusiu (jaunu suaugusiu) ir tai tęsiasi visą jo studijų bei profesinio gyvenimo laiką. Taigi tai reiškia, kad užsienio kalbos mokymosi priežastys yra

labai skirtingos – profesinė karjera, darbas ar studijos užsienyje, santuoka, savęs tobulinimas, kelionės ir t.t.

Darbo rinkos kontekste žmogus, geriau mokantis užsienio kalbas, yra labiau pageidaujamas dar ir dėl kultūrinių bei kitų žinių, kurias suteikia kalbos mokėjimas. Jeigu asmuo moka rečiau vartojamą (-as) kalbą (-as), jo darbo perspektyvos yra geresnės. Tai lemia, kad šalia pagrindinių Europos kalbų (anglų, vokiečių, prancūzų, italų ir ispanų) mokomasi ir rečiau vartojamų (Skandinavų kalbos, kinų, japonų, portugalų, rusų, latvių).

Suaugusiųjų sprendimas mokytis užsienio kalbos turi gerokai svaresnį pagrindą ir motyvaciją, kylančią iš asmeninių ir profesinių poreikių, lyginant su vaikais ar jaunuoliais. Kalbos mokytojui brandus studentas yra iššūkis, nes suaugusieji paprastai nemėgsta gaišti laiko dalykams, kurie, jų manymu, neverti pastangų. Todėl rečiau vartojamų ir mokomų kalbų mokymasis turi būti praktiškas, siekiant užtikrinti naudą besimokantiejiems.

Kadangi yra tiek daug skirtingų prižasčių mokytis užsienio kalbos, reikalingi įvairūs būdai ir metodai. Šį reikalavimą dar labiau patiprina tai, kad suaugusieji įprastai dirba arba studijuoja pilną darbo dieną ir neturi daug papildomo laiko mokytis kalbų. Todėl jie renkasi ne tik kursus įvairiuose kalbų mokymo centruose, bet taip pat ir nuotolinio ar savarankiško mokymosi būdus.

Atsižvelgiant į tai, kas buvo pabrėžta aukščiau, buvo surinkti gerosios praktikos pavyzdžiai, kurie gali būti naudingi šioms tikslinėms grupėms suaugusiųjų švietimo sektoriuje:

- besimokantiems suaugusiems;
- besimokantiems suaugusiems su specialiaisiais poreikiais;
- įvairioms kalbų mokymo institucijoms;
- aukštojo mokslo institucijoms;
- dvikalbėms šeimoms;
- kalbų mokytojams;
- lingvistams;
- keliautojams.

Pavyzdys: gerosios praktikos pavyzdys, skirtas suaugusiųjų švietimo sektoriui

Lingu@net World Wide yra daugiakalbių mokymosi išteklių centras internete. Jame pateikiama informacija ir nuorodos į naudingus išteklius iš viso pasaulio, skirtus modernių užsienio kalbų mokymui ir mokymuisi. Lingu@net World Wide remiasi idėja, kad jeigu asmuo moko(si) kalbos, jam / jai gali būti naudingi mokymosi ištekliai bet kuria kita suprantama kalba, o ne tik tie, kurie pateikiami gimtąja kalba.
<http://www.linguanet-worldwide.org/lnetrest/#/selectPublicLanguage/32>

7. Rečiau vartojamų ir mokomų kalbų mokymo(si) skatinimo metodikos

SMILE tinklo partneris Lietuvoje identifikavo gerąsias praktikas, plėtojančias ir derinančias inovatyvius ir tradicinius produktus bei metodus rečiau vartojamų ir mokomų kalbų populiarinimui ir mokymui(si) darbo rinkos ir socialinės integracijos kontekstuose. Be naudingų tradicinių išteklių, pateikiama tokie inovatyvūs ir interaktyvūs metodai kaip kalbos vizualizacijos, žaidimai, viktorinos internete ir t.t.

Duomenų bazėje pateikti gerosios praktikos pavyzdžiai adresuoti įvairiems sektoriams (tarp kurių daugiausiai aukščiau aprašyti migrantų integracijos, senjorų ir suaugusiųjų švietimo), tinkamiems rečiau vartojamų ir mokomų kalbų pritaikymui. Pavyzdžiuose pateikiamos įvairios metodikos, kurios naudingos skirtingiems tikslams įgyvendinti ir pritaikomos dirbant su skirtingomis tikslinėmis grupėmis. Metodikos skirtos įvairaus kalbinio lygmens besimokantiesiems ir apima gausybę skaitymo, rašymo, klausymo ar kalbėjimo temų. Tuo siekiama suteikti pagalbą skirtingo amžiaus besimokantiesiems, dalyvaujantiems mokymosi visą gyvenimą procese.

7.1. Kalbų mokymo(si) žaidimai

Rečiau vartojamų ir mokomų kalbų atveju motyvacija yra labai svarbus veiksnys. Siekiant išlaikyti aukštą besimokančiųjų motyvaciją ir įveikti iššūkius, su kuriais susiduriama mokantis mažiau populiarių kalbų, turėtų būti sukurta atpalaiduojanti atmosfera, o pamokose įtraukta kuo daugiau praktinių veiklų. Žaidimai kalbų mokymo(si) procese paskatina besimokančiuosius aktyviai dalyvauti, ugdo kūrybišką kalbos panaudojimą bei stiprina motyvaciją. Užduotimis pagrįsti žaidimai tarnauja kaip puiki komunikacijos priemonė. Jie sukuria smagią ir atpalaiduojančią mokymosi aplinką. Išmokę ir pasipraktikavę naujus žodžius, besimokantieji turi galimybę naudoti kalbą streso nekeliančiu ir maloniu būdu. Kadangi yra įrodyta, jog žaidimai yra sėkmingas populiarių kalbų mokymo(si) būdas, jie taip pat yra naudingi mokant(is) mažiau paplitusių kalbų.

Žaidimų kaip metodų naudojimo kalbų mokymo(si) procese privalumai:

- stiprina komunikacinę kompetenciją;
- kelia mokymosi motyvaciją;
- mažina mokymosi nerimą;
- integruoja įvairius kalbinius įgūdžius;
- skatina kūrybišką ir spontanišką kalbos naudojimą;
- skatina aktyvų mokinių įsitraukimą;
- pritaikoma įvairaus ir mišraus amžiaus grupėms.

Pavyzdys: kalbos mokymo(si) žaidimų gerosios praktikos pavyzdys

„Heuropa!“ padeda vaikams iš dvikalbių šeimų mokytis antros gimtosios kalbos (lietuvių, lenkų, čekų) naudojant žaidimus. Be to, „Heuropa!“ pateikia mokymosi medžiagą internetiniams kursams, kurie yra skirti trijų skirtingų amžiaus grupių besimokantiesiems nuo ikimokyklinukų iki jaunimo. Ir tėvai, ir mokytojai gali sukurti

individualius kursus, renkamiesi svetainėje pateikta medžiaga. Interaktyvūs kalbų mokymosi žaidimai, iliustracijos ir vaizdingos istorijos skatina mokymąsi, kalbėjimą ir istorijų atpasakojimą. <http://www.heuropa.eu/english.html>

7.2. Savarankiškas mokymasis naudojant išteklius internete

Savarankiškas mokymasis naudojant internetinius kalbų mokymosi išteklius tapo populiarius šiuolaikinis kalbų mokymosi būdas. Taip nutiko dėl daugelio priežasčių, iš kurių galima išskirti lankstų mokymosi laiką, įvairiapjį požiūrį į mokymąsi ir mažesnę kainą palyginti su kursais kalbų mokymo centre. Vienas iš geriausių internetinių kalbų mokymosi platformų aspektų yra tai, kad panaudodamos geriausius mokymosi metodus jos kuria interaktyvius paketus besimokančiajam. Rečiau vartojamų ir mokomų kalbų kontekste šis aspektas yra ypač svarbus, nes stokojama popierinės medžiagos šių kalbų mokymui(si), o internetiniai ištekliai pateikia didelę metodų ir priemonių įvairovę skirtingų amžiaus grupių besimokantiems ir didelę temų įvairovę, atsižvelgiant į potencialias tikslines grupes. Pateiktų gerosios praktikos pavyzdžių medžiaga skatina mokytis mažiau paplitusias kalbas, atsižvelgiant į besimokančiųjų poreikius – ar jie nori išmolti labiausiai reikalingus naujos kalbos dalykus, kad galėtų apsieiti kasdienio gyvenimo situacijose, ar nuosekliai ir visapusiškai mokytis kalbos ilgame mokymo(si) procese. Pateikta įvairi didaktinė ir savarankiško mokymosi medžiaga, kurią galima naudoti su populiariausiomis IKT priemonėmis (nešiojamais ir planšetiniais kompiuteriais, išmaniaisiais telefonais).

Surinkti gerosios praktikos pavyzdžiai pateikia IKT pritaikytą medžiagą: trumpas pamokas, suskirstytas pagal lygius ir temas, garsinę ir vaizdinę medžiagą, gramatikos taisykles, žodynus, e-knygas įvairiomis rečiau vartojamomis ir mokomomis kalbomis.

Savarankiško mokymosi naudojant išteklius internete privalumai:

- suteikia lankstumo, nes besimokančiajam nereikia gaišti laiko ir leisti pinigų vykstant į konkrečią instituciją, organizuojančią kursus, ir gali pasirinkti programą, visiškai atliepiančią jo interesus bei poreikius;
- besimokantysis gali tęsti darbą ar studijas, nes neturi rūpintis dėl tvarkaraščių suderinimo. Be to, gali pasirinkti mokymosi tempą, atsižvelgdamas į savo poreikius ir gebėjimus;
- kalbos mokymosi ištekliai internete yra puikus pasirinkimas žmonėms su fizine negalia, senjorams, kurie negali atvykti į tradicinius užsiėmimus.

Pavyzdys: savarankiško mokymosi naudojant išteklius internete gerosios praktikos pavyzdys

CHINESE
FOR EUROPEANS
欧洲人学中文

„Kinų kalba europiečiams“ yra nemokamos medžiagos, skirtos mokytis kinų kalbos, platforma. Kursai orientuoti į šias tikslines grupes: verslininkai, turistai, studentai ir vaikai. Ši platforma yra viena iš nedaugelio kinų kalbos mokymosi platformų, talpinančių pilną komplektą interaktyvios medžiagos. Medžiagą sudaro

5 kursai A0 ir A1 lygiu. Visi mokymosi ištekliai, prieinami projekto puslapyje, yra orientuoti į savarankišką mokymąsi, pasitelkiant IKT. <http://www.chinese4.eu/>

7.3. Mišrus mokymas(is)

Mišrus mokymas(is) apima tiek tradicinius, tiek netradicinius kalbų mokymo(si) metodus. Jis suteikia visus savarankiško mokymosi, pasitelkiant išteklius internete, ir tradicinės pamokos privalumus. Ši mišri prieiga skatinant mažiau paplitusių kalbų mokymą(si) atsispindi testuose internete, viktorinose, garso knygos, vaizdo įrašuose, tinklaraščiuose, internetiniuose žodynuose bei gyvuose besimokančiųjų ir mokytojų susitikimuose, kurie organizuojami kaip formalios pamokos ir neformalūs susitikimai. Toks derinys yra pagrindinis veiksnys, lemiantis besimokančiojo pasitenkinimą ir sėkmę mažiau paplitusios užsienio kalbos mokymosi procese.

Kalbų mokymo(si), naudojant mišraus mokymo(si) metodiką, privalumai:

- palengvina vienu metu vykstantį savarankiško mokymosi ir mokymosi bendradarbiaujant procesą;
- suteikia daugiau laisvės ir galimybių besimokantiesiems greta pateikto mokymo(si) turinio naudoti medžiagą, kuri geriausiai atitinka jų asmeninius poreikius ir interesus;
- IKT naudojimas pagerina prieigą prie rečiau vartojamų ir mokomų kalbų bei formuoja teigiamą požiūrį į jų mokymąsi.

Pavyzdys: mišraus mokymo(si) gerosios praktikos pavyzdys

Projektas „MIG-KOMM-EU – Daugiakalbė multikultūrinė verslo kalba Europoje“ suteikia mišraus mokymo(si) metodiką paremtus verslo komunikacijos kursus šiomis kalbomis: vokiečių, estų, latvių, lietuvių, rumunų, slovakų, slovėnų, čekų ir vengrų. Kursai grindžiami bendra koncepcija ir jie susideda iš internetinių bei „gyvų“ užsiėmimų. <http://www.mig-komm.eu/>

7.4. Gyvenimiškų situacijų simuliavimo metodas

Gyvenimiškų situacijų simuliavimo metodas mokantis užsienio kalbų (tarp jų ir rečiau vartojamų ir mokomų kalbų) įgalina besimokančiuosius efektyviai ir tinkamai bendrauti įvairiose kasdienio gyvenimo situacijose, kuriose jie neišvengiamai atsiduria. Pamokų metu besimokantieji mokosi naudingų frazių ir posakių, kuriuos jie gali iškart pritaikyti realaus gyvenimo situacijose už klasės ribų. Pateiktos užduotys reikalauja, kad besimokantieji išspręstų tam tikrą problemą, pasitelkdami asmeninio gyvenimo patirtį ir savo charakterio savybes. Simuliacijų naudojimas yra naudinga, motyvuojanti ir įtraukianti veikla, kuri skatina besimokančiuosius naudoti kalbą, kurią jie mokosi, praktiškose, prasmingose situacijose. Šis praktinis metodo aspektas yra labai naudingas visų užsienio kalbų besimokantiesiems, bet yra

ypač aktualus imigrantams, besimokantiems rečiau vartojamų ir mokomų kalbų, nes tokios pamokos gali jiems suteikti ne tik kalbinių įgūdžių, bet ir žinių apie priimančią šalį, jos kultūrą ir tradicijas.

Toks neformalus mokymo(si) būdas ne tik sumažina besimokančiųjų stresą, sukuria atpalaiduojančią bendravimo ir mokymo(si) atmosferą, bet ir suteikia prasmingos praktikos galimybes autentiškuose kontekstuose, todėl tai gali paskatinti besimokančiųjų tobulėjimą ir pasitenkinimą kalbos mokymo(si) procesu.

Pavyzdys: gyvenimiškų situacijų simuliacijos metodo gerosios praktikos pavyzdys

Projektu „Trečiųjų šalių piliečių lietuvių kalbos ir pilietinio orientavimo(si) mokymai, taikant gyvenimiškų situacijų simuliacijos metodus“ siekiama palengvinti naujai į Lietuvą atvykusių trečiųjų šalių piliečių integraciją į vietos bendruomenę, ugdant kalbinius įgūdžius ir suteikiant žinių apie Lietuvos istoriją, kultūrą, socialinę ir teisėsaugos sistemas. Lietuvių kalbos mokymas organizuojamas dviem būdais – formaliu auditoriniu ir neformaliu praktiniu mokymu. Auditorinis mokymas paremtas gyvenimiškų situacijų simuliacijos metodu, o neformalus praktinis – kalbos klubo metodu. <http://sih.lt/en/tspi>

7.5. Audio-vizualinis metodas kalbų mokymui(si) už klasės ribų

Garso ir vaizdo medžiagos (vaizdo ir garso įrašai, nuotraukos ir pan.) naudojimas yra netradicinis, bet labai patrauklus ir veiksmingas metodas rečiau vartojamų ir mokomų kalbų populiarinimui. Nauja informacija pateikiama dialogo forma. Remiantis principu, kad kalbų mokymasis yra įpročio formavimas, šis metodas skatina mėgdžiojimą, konkrečių frazių mokymąsi mintinai ir nuolatinį kartojimą. Konstrukcijos seka viena po kitos ir mokoma(si) nuosekliai. Struktūrinių modelių mokomasi nuolat kartojant pratimus. Nepateikiama ar pateikiama labai mažai gramatikos taisyklių. Jų mokoma indukcinio būdu.

Audio-vizualinis metodas yra labai lankstus mokymo(si) aplinkos atžvilgiu, todėl suteikia galimybę mokytis kalbų labai netradicinėse ir neįprastose vietose, pavyzdžiui, viešajame transporte, viešosiose miesto erdvėse, prekybos centruose ir pan. Be to, tai didina visuomenės sąmoningumą apie kalbinę įvairovę ir skatina tarpkultūrinį mokymąsi.

Svarbiausi audio-vizualinės medžiagos pateikimo neįprastose vietose už klasės ribų privalumai:

- plačios rečiau vartojamų ir mokomų kalbų populiarinimo galimybės ne tik besimokantiems, bet ir visai visuomenei;
- žadina visuomenės smalsumą apie rečiau vartojamas ir mokomas kalbas;
- gali būti papildoma mokymo(si) medžiaga besimokantiems mažiau populiarioms kalboms;
- suteikia laisvą prieigą išmokti rečiau vartojamų ir mokomų kalbų pagrindus.

Pavyzdys: audio-vizualinio metodo kalbų mokymo(si) už klasės ribų gerosios praktikos pavyzdys

Projektą „Keliaukime mokydami kalbą“ orientuojamasi į žmones, vykstančius tarp Baltijos ir Skandinavijos šalių dirbti, mokytis, keliauti. Kad nepasimestų ir patogiai jaustųsi svetimose šalyse, jiems reikalingas kalbinis išgyvenimo rinkinys su pagrindinėmis socialinėmis frazėmis ir naudingais patarimais. Šie žmonės keliauja įvairių rūšių viešojo transporto priemonėmis: keltais, autobusais, traukiniais. Taigi pagrindinė projekto idėja yra kelionės viešuoju transportu metu aprūpinti juos kalbos mokymosi rinkiniu, kurį sudaro socialinės frazės ir kultūriniai patarimai, tokiu būdu diegiant netradicinius ir inovatyvius kalbos mokymo(si) metodus. www.move-language.eu

8. Išvados

Pagrindinių dokumentų, reglamentuojančių dabartinę kalbos politiką Europos lygmeniu, analizė atskleidė, kad Europos Sąjungos institucijos dirba siekdamas valstybėse narėse skatinti kalbų įvairovę ir kalbų mokymąsi švietimo, socialinės įtraukties ir darbo rinkos srityse. Globalizacija, internacionalizacija kelia naujus iššūkius socialinei sanglaudai, integracijai ir profesinei žmonių veiklai. Užsienio kalbų įgūdžiai išlieka labai svarbūs, jei asmuo nori pasinaudoti platesnėmis įsidarbinimo ir judumo galimybėmis. Daugiakalbiai asmenys, gebantys bendrauti ne tik populiariomis kalbomis (tokiomis kaip anglų, vokiečių, ispanų ir t.t.), bet ir mažiau paplitusiomis kalbomis, yra labai reikalingi globalioje darbo rinkoje. Atsižvelgiant į tai, kalbų mokymas(is) turėtų būti labiau orientuotas į besimokantįjį ir paremtas praktine veikla.

SMILE tinklo partneriai apibrėžė sąvoką „rečiau vartojamos ir mokomos kalbos“ ir identifikavo sėkmingus modelius bei metodus šių kalbų populiarinimui ir mokymo(si) skatinimui. Sąvokos apibrėžimas apima tris kalbų grupes, atitinkančias tinklo tikslus, siekiant stiprinti įsidarbinimą ir socialinę įtrauktį, - oficialios ES rečiau vartojamos ir mokomos kalbos, regioninės ir mažumų kalbos ir ES strateginių partnerių kalbos. Populiarios kalbos (anglų, vokiečių, prancūzų, ispanų ir italų) taip pat yra įtrauktos, kadangi jos suteikia pridėtinę vertę ir užtikrina modelių perkėlimo galimybes.

Atlikta dokumentų, reglamentuojančių lietuvių ir kitų kalbų mokymą(si) bei vartojimą Lietuvoje, analizė rodo, kad visuomenėje skatinama daugiakalbystė ir gerbiamos tokios vertybės kaip tolerancija ir solidarumas. Be lietuvių, kuri yra valstybinė kalba, labiausiai vartojama ir mokoma užsienio kalba yra anglų. Kitos pagrindinės ES kalbos (vokiečių ir prancūzų) taip pat mokomos tiek formaliojo, tiek neformaliojo švietimo institucijose, tačiau jų vartojimas yra gerokai mažesnis palyginti su anglų kalba. Rečiau vartojamų ir mokomų kalbų kontekste rusų, lenkų ir baltarusių kalbos turi tvirtą pagrindą Lietuvos visuomenėje. Tai sąlygoja keletas priežasčių: istorinės šalies aplinkybės, etninė visuomenės sudėtis ir ekonominiai bei politiniai santykiai su kaimyninėmis šalimis.

Lietuviai rodo gana didelį susidomėjimą mokytis užsienio kalbų, tarp jų ir mažiau paplitusiųjų. Formaliojo švietimo sistemos dalyviai dažniausiai mokosi daugiau nei vieną užsienio kalbą. Atlikta svarbiausių švietimo politikos aspektų analizė parodė, kad pagrindinės ES kalbos (anglų, vokiečių ar prancūzų) yra mokomos bendrojo lavinimo mokyklose, o didžiausios galimybės mokytis rečiau vartojamų ir mokomų kalbų yra aukštojo mokslo institucijose ir neformalaus mokymo centruose / organizacijose. Abi pastarosios sritys apima tokius sektorius kaip migrantų integracija, suaugusiųjų švietimas ir socialinė senjorų įtrauktis, kurie buvo identifikuoti kaip tinkama aplinka rečiau vartojamų kalbų mokymui(si) ir populiarinimui Lietuvoje. Gerosios praktikos pavyzdžiai, atitinkantys šių trijų sektorių atstovų poreikius, buvo surinkti ir dalis jų pateikta šioje ataskaitoje.

Migrantų integracijos kontekste sėkmingi mažiau paplitusių kalbų (ypač lietuvių kalbos) mokymo(si) gerosios praktikos pavyzdžiai yra reikšminga pagalba nevyriausybinėms ir valstybinėms institucijoms, dirbančioms migrantų integracijos ir jų gerovės kūrimo srityje, migrantams, migrantų bendruomenėms, įvairioms kalbų mokymo institucijoms, bendrojo lavinimo mokykloms ir aukštojo mokslo institucijoms ir t.t. Senjorai rodo didelį norą mokytis užsienio kalbų, bet dažniausiai jie pasirenka mokytis anglų, vokiečių ar prancūzų kalbas. Nepaisant to, šis sektorius turi didelį potencialą pritaikyti mažiau paplitusias kalbas, nes gali pasinaudoti senjorų asmenine motyvacija ir pomėgiais (pavyzdžiui, kelionės). Gerosios

praktikos pavyzdžiai suteikia mokymo(si) išteklius ne tik senjorams, bet ir senjorų bendruomenėms, kalbų mokymo centrums ir įvairioms nevyriausybinėms organizacijoms bei valstybinėms institucijoms, dirbančioms su senjorais. Suaugusiųjų švietimas suteikia gerą aplinką mažiau paplitusių kalbų (pavyzdžiui, skandinavų kalbų, kinų, japonų, portugalų, rusų) mokymui(si) ir populiarinimui, nes suaugusieji, kurie studijuoja ar aktyviai dalyvauja darbo rinkoje, turi stiprią motyvaciją, kylančią iš asmeninių ar profesinių priežasčių (darbas ar studijos užsienyje, laisvalaikis, kelionės, santuoka, savęs tobulinimas ir t.t.). Taigi kalbos mokymo(si) metodikos gali būti sėkmingai naudojamos ir pritaikomos skirtingiems besimokančiųjų suaugusiųjų poreikiams.

Surinkti gerosios praktikos pavyzdžiai pateikia gausią įvairovę netradicinių ir efektyvių kalbų mokymo(si) metodų, tenkinančių identifikuotų sektorių atstovų poreikius. Aprašyti sėkmingi rečiau vartojamų ir mokomų kalbų mokymo(si) ir populiarinimo metodai yra kalbų mokymo(si) žaidimai, savarankiško mokymosi išteklių internete, mišraus mokymo(si) metodas, gyvenimiškų situacijų simuliacijos ir audio-vizualinis metodas kalbų mokymui(si) už klasės ribų. Jie taikomi tiek formaliojo, tiek neformaliojo mokymo aplinkose ir gali būti adaptuoti taip, kad atliėtų skirtingų tikslinių grupių atstovų poreikius. Svarbus pateiktų metodikų aspektas yra jų suteikiama galimybė didinti besimokančiųjų motyvaciją ir susidomėjimą, skatinti praktišką kalbos panaudojimą ir sukurti atpalaiduojančią mokymo(si) proceso atmosferą.

9. Šaltiniai

- *Bendrojo ir vidurinio ugdymo bendrieji ugdymo planai*, <http://www.smm.lt/uploads/documents/ugdymo-planai/BUP%2020130519.pdf>
- *Daugiakalbystės įgūdžiai darbo rinkai*, darbo grupės „Kalbos ir darbas“ ataskaita, http://ec.europa.eu/languages/policy/strategic-framework/documents/languages-for-jobs-report_en.pdf
- *Europos Komisija, 2009 m. gegužės 12 d. Komisijos išvados apie bendruosius strateginius pagrindus Europos bendradarbiavimui švietimo ir mokymo srityje (ŠM 2020) [2009/C 119/02]*,
- *Europos Komisija, Komisijos išvados apie kalbines kompetencijas judumo skatinimui (2011)*, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/educ/126373.pdf
- *EUROPA 2020*, http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm
- *Europos Komisijos kalbų politika*, http://ec.europa.eu/languages/policy/language-policy/index_bg.htm
- *Europos chartija dėl regioninių ir mažumų kalbų*, <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/148.htm>
- *Europos rečiau vartojamų kalbų biuras (EBLUL)*, <http://eblul.eurolang.net/>
- *ERASMUS+ Programa*, https://eacea.ec.europa.eu/erasmus-plus_en
- *Jungtinės tautos, 2013, Pasaulio populiacijos senėjimas* <http://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/ageing/WorldPopulationAgeing2013.pdf>
- *Kalediene L., 2011, Lietuvos kalbų politikos vertinimas*, <http://jeful.ut.ee/public/files/Kalediene%2069-85.pdf>
- *Kalbomis turtinga Europa*, Daugiakalbystė tvirtoms ir klestinčioms visuomenėms, <http://www.language-rich.eu/home/welcome.html>
- *Komisijos tarnybų darbinis dokumentas, Kalbinės kompetencijos įsidarbinimui, judumui ir augimui; Persvarstant švietimą: investicijos į įgūdžius geresniems socio-ekonominiams rezultatams (20.11.2012, SWD(2012) 372)*, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52012SC0372&from=EN>
- *LR Konstitucija*, <http://www3.lrs.lt/home/Konstitucija/Constitution.htm>
- *LR Valstybinės kalbos įstatymas* http://www3.lrs.lt/pls/inter/www_tv.show?id=91765,6953,30
- *LR Tautinių mažumų įstatymas* http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=22150

- LR Švietimo įstatymas http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=407836
- *Mercator Centras*, <http://www.mercator-research.eu/home/>
- *Naujieji strateginiai bendrieji daugiakalbystės pagrindai*,
- <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0596:FIN:EN:PDF>
- Ramonienė, M., 2011, *Miestai ir Kalbos*
http://www.sociolingvistika.lt/failai/vaicekauskiene_globalioji_daugiakalbyste.pdf
- Smetonienė I., 2012, Kalbų mokymas ugdymo sistemoje: nuo ikimokyklinio ugdymo iki universitetinio lavinimo http://vlkk.lt/i/u/file/Naujienos/120612_konfSeime_ISmet.pdf